

Loes den Hollander

Broeiness

Karakter Uitgevers B.V.

Eerste brief aan mijn vader

Soms betrap ik mezelf erop dat ik alles wat u er altijd uitkraamde uit mijn geheugen wil wissen, zoals je dat doet bij een tekst op de computer die je niet bevalt. Gewoon op de deleteknop drukken.

Leeg scherm.

Verrukkelijk leeg.

Verbluffend lekker leeg.

En ik fantaseer daar altijd nóg iets bij. Ik zou u uit mijn leven willen wissen. Ik stel me voor dat ik even een deleteduw geef tegen uw wankele lijf. Wég vader.

Verdwenen naar oneindige oorden.

Naar de hel, waar u thuisboort.

Als ik dat denk, voel ik me schuldig. U krijgt het nog steeds voor elkaar om dat ongezonde schuldgevoel in mij naar boven te halen. Hoe doet u dat toch?

De wereld zit vol verleidingen, hield u ons altijd voor. De duivel huist in alles wat ogenschijnlijk leuk is. De disco, bijvoorbeeld, of de televisie. Je denkt dat het iets toevoegt aan je leven maar het neemt je juist iets af: diepgang, bezinning, puur geluk.

Toch ben ik dol op dansen. Als ik goed op dreef ben, swing ik mezelf

de kuiten stijf. Ik voel me gelukkig als ik dans, ik denk aan leuke dingen, ik krijg er geweldige ideeën van.

De vrouw is geschapen uit Adams rib, leerde u ons. Zij en de man zijn elkaar gegeven als hulp van elkaar maar de man is binnen een relatie degene die beslist. Ware liefde is gestoeld op vertrouwen en overgave. De vrouw toont haar werkelijke kracht juist door haar onderwerping: zij durft haar man haar volledige vertrouwen te geven. Dat getuigt van moed en inzicht.

Maar ik ben allergisch voor afhankelijk zijn. Ik word misselijk bij het woord 'onderwerping'. Ik krijg er gewelddadige gedachten van. En de man aan wie ik mijn volle vertrouwen wil geven, heb ik nog nooit ontmoet. Dat vertrouwen hebt u vakkundig vermoord. Toch vind ik mezelf niet laf.

De zondag is de dag des Heeren, was uw onwrikbare standpunt. U bleef het herhalen, u stampte het bijna in onze hersenen. Exodus 20, vers 8: 'Gedenkt de sabbatdag, dat gij die heiligt.'

Ik herinner me de zondagen nog zo goed. Vanaf het moment dat ik mijn ogen opende, lag er een bekleemd gevoel op mijn borst. Iedere zondag hoopte ik dat het zou gieten van de regen, want dan konden we toch niet naar buiten. Dan was er ook veel minder kans dat tegen een uur of drie de ijscoman de straat in reed en hoefde je dat rinkelende belletje niet te horen waarmee hij de mensen uit hun huizen lokte. Dat belletje was iets verschrompelijk. Zodra het geluid mijn oren bereikte, kreeg ik een misselijkmakende zin in vanille-ijs met slagroom. Een stervormige dot slagroom op de hoorn met ijs, die als je hem oplikte tot halverwege je wangen en op het puntje van je neus kwam te zitten. Ik kwijlde al bij de gedachte. Maar op zondag mochten wij geen ijs eten. Op zondag mochten wij niets doen wat leuk was.

Als het regende leken de zondagen minder erg. De kerkgangen waren een welkome afwisseling tussen de uren waarin u voorlas uit de Bijbel en moeder de meisjes leerde hoe ze sokken moesten stoppen of ze samen met haar aan één tafelkleed borduurden. Soms ving ik haar blik op, als die even afdwaalde van waar ze mee bezig was. Dan zag ik haar zuchten met haar ogen, maar dat duurde hooguit een seconde. Zodra ze zag dat

ik keek, veranderde die blik en werd ze weer de volgzame, gehoorzame en onverstoort blijde vrouw die de echtgenote van een hoofdonderwijzer van een christelijke basisschool hoort te zijn. Het waren altijd maar korte momenten dat haar ogen een andere taal spraken dan haar daden. Iedere keer als het gebeurde kwam u er met uw dwingende manier van kijken tussen. Zonder één woord te zeggen dirigeerde u de gedachten van mijn moeder weer in de richting die u bepaalde.

Er lag een karwats in de kelderkast.

Simon en ik weten hoe het voelde als je daarmee geslagen werd. U ranselde ons af, uit naam van God de Heer. Die dwong u in te grijpen als een van uw kinderen een ernstige fout had gemaakt, beweerde u. Zoals vloeken, inbalig zijn, stiekem bij de burens naar de televisie kijken, onzedige handelingen verrichten. Daar heeft Simon het meeste slaag voor gekregen. Het lukte hem niet om te voorkomen dat u hem betrapte, als hij gelukkig kreunend bezig was zich af te trekken onder de douche of in zijn bed. En het lukte u niet om het hem af te leren.

De karwats ligt nog steeds in de kelderkast, achter op de plank, aan het eerste zicht onttrokken. Hij ligt daar een stille getuigenis te zijn van intimidatie, dwang en indoctrinatie. Soms werden wij allemaal tegelijk naar buiten gestuurd met de boodschap dat we pas na een uur terug mochten komen. U stond dan wijdsbeens voor de kelderkast. Ik herinner me hoe mijn moeder keek, als we zwijgend één voor één de deur uit liepen. Ze keek alsof ze met ons mee wilde. Ze probeerde ons gerust te stellen met een lieve blik in haar ogen, maar die blik was vermengd met angst. Als we terugkwamen heerste er een ijzige stilte tussen jullie. Mijn moeder negeerde u de rest van de dag nadrukkelijk.

Wat gebeurde er eigenlijk als wij weg moesten? Wat deed u met moeder? Werd zij óók ergens voor bestraft? Waarvoor dan? Ze vloekte toch niet? Ze keek toch nergens stiekem televisie? Ze snoepte toch niet uit de koektrommel? Ze geboorzaamde u toch? Ze machtigde u zelfs om in haar naam te stemmen en ze haalde het niet in haar hoofd om haar eigen voorkeur uit te spreken. Dus wat kon eigenlijk de reden zijn dat u geen pottenkijkers kon gebruiken? Het zal toch niet wáár zijn dat ze masturbeerde?

Ik heb besloten om u de komende tijd een aantal brieven te gaan schrijven. Ik zou alles wat me al maanden bezighoudt het liefst tegen u willen zeggen.

Naar u toeschreeuwen.

Op u afvuren.

Over u uitstorten.

Ik zou u ermee willen verstikken.

I

Vandaag wordt het opnieuw vijfendertig graden, heeft de weer-
man voorspeld. Als deze temperatuur nog twee dagen aanhoudt,
is er sprake van een hittegolf. De eerste hittegolf na vijftien jaar.

Thea is al heel vroeg opgestaan om het huis nog een keer
extra goed op te ruimen. Ze heeft gisteravond tot halftwaalf
achter de naaimachine gezeten omdat ze de nieuwe rokken en
bloezen die ze aan het naaien was klaar wilde hebben. Ze han-
gen nu keurig geperst op de hangertjes aan de deur van haar
eigen kledingkast. Het zijn degelijke modellen, een beetje vor-
meloos. Ze verhullen de lijnen van haar lijf. Ze verhullen ook
wat ze eronder draagt en dat vindt Thea een spannende gedach-
te. Het is een opwindend idee dat ze binnenkort in haar nieuwe
kleden door het dorp wandelt en dat niemand die ze tegenkomt
ook maar het geringste vermoeden heeft van de sexy lingerie die
ze onder haar lange rok draagt.

Thea weet dat vooral mensen van haar eigen leeftijd die niet
van de kerk zijn, haar een truttige verschijning vinden. Zij is van
jongs af aan gewend aan opmerkingen over haar kleding en haar
haardracht; het begon al toen ze nog op school zat. Het was toen
een dagelijkse strijd tussen de kinderen van de katholieke school

en die van de christelijke school. De katholieke kinderen scholden de christelijke kinderen uit voor stijve trut, vrome kwezelaar en Bijbelfanaat. De christelijke kinderen riepen dat de paapse sufferds beelden aanbadten. En dat ze Maria vereerden. Maar ze riepen het niet zo hard als de katholieke kinderen. Het was hun streng verboden om te schreeuwen of te schelden op straat. Thea herinnert zich nog goed hoe haar vader met zijn diepe basstem tijdens de maaltijd kon oren over de respectloze opvoeding van de katholieke kinderen en ze weet nog haarscherp hoe hij hun met zijn vinger in de lucht beval niet te reageren, in woord noch daad. Maar Thea kromp iedere keer opnieuw ineen bij de kritiek op haar lange rokken en de eeuwige vlecht die tot op haar middel viel en die tot de dag van vandaag nog altijd op haar rug hangt. Ze wordt nu niet meer uitgescholden maar ze voelt toch vaak de blikken van mensen op zich gericht.

Er is veel veranderd in het dorp. Veel jeugd is weggetrokken naar de grote steden, gelokt door de vrijheden die ze zich daar kunnen permitteren. De meesten van hen hebben alles wat met het geloof te maken heeft rigoureus afgezworen. Nog maar een klein deel van de kinderen met wie Thea op school zat, woont nog in het dorp en leeft nog steeds volgens de gewoontes en voorschriften van hun gemeenschap. Ze gaan nog altijd naar de kerk en hun kinderen zien er ook weer even uniform uit. Het worden er steeds minder. Toch zijn het er nog altijd genoeg om het benauwd van te krijgen, als ze hen tegen het lijf loopt in winkels. Tegenwoordig bestaat de vaste groep gelovigen die bij hun kerk horen uit mensen die in minstens zeven naburige dorpen wonen. Er zitten zelfs mensen uit Den Helder en Schagen bij. Maar ze komen iedere zondag nog altijd twee keer naar dezelfde kerk in Oosterland, de kerk die al van oudsher hun verzamelaarsplaats is.

De anderen zullen er tegen tien uur zijn. Sara neemt salades mee en Esther heeft beloofd om bowl te maken. Thea hoopt dat ze er

deze keer een beetje rosé doorheen mengt, licht mousserende rosé, die zo'n lekkere smaak aan de bowl geeft. Simon heeft dit toen ze elkaar met Pasen voor het laatst zagen aan Esther voorgesteld. 'Doe het er gewoon doorheen en zeg er niets van. Of zeg dat het alcoholvrije wijn was, alleen voor de smaak. Wat kan jou het schelen?' zei hij toen hij met Esther en Thea in de keuken broodjes smeerde. 'Denk je soms dat je hel en verdoemenis over je afroept als je eens een keertje een paar druppels alcohol neemt?'

Esther keek bedenkelijk. 'Ik wil er niet over liegen,' antwoordde ze weifelend. 'En ik wil er ook geen onenigheid over krijgen. Je weet dat vader sterkedrank verfoeit.'

Thea heeft in een van de aanrechtkastjes een fles mousserende rosé neergezet. Als Esther nu tóch weer zo'n waterige pan bowl presenteert, gooit zij er in een onbewaakt ogenblik gewoon die fles doorheen, heeft ze zich voorgenomen.

Als de hele familie komt, bakt Thea altijd een grote plaat appeltaart, want dat moet van Johan. Altijd appeltaart, nooit iets anders. Daar is vader aan gewend, volgens Johan. Dat soort gebak herkent hij nog.

Simon vindt dit een typische uitspraak voor hun broer. 'Sinds wanneer herkent onze vader nog iets anders dan Bijbelteksten? Maar een appeltaart is nu eenmaal degelijk,' beweerde hij onlangs, toen hij samen met Pieter even koffie kwam drinken. 'Appeltaart is, als je het goed bekijkt, een beetje christelijk. Een nette taart, dat is het. Je zou eens een lekkere geile chocoladetaart moeten maken als de hele familie er is. Chocola heeft iets ondeugends, vind je niet? En hem dan met van die grote chocoladekrullen garneren. Oef! Daar krijg ik spannende gedachten van. Ik ga straks op de terugweg een hele zak chocolademuffins kopen en dan zul jij eens wat beleven,' beloofde hij Pieter.

Thea moest er hartelijk om lachen. Maar het leek haar toch niet verstandig om Simons raad op te volgen. Johan zou het als

een provocerende daad opvatten en daar boos om worden. Ze wil geen ruzie veroorzaken op de verjaardag van haar vader. Zeker niet als Anna erbij is.

De appeltaart is het lekkerst als hij een dag oud is, dan is de amandelspijs die Thea erin verwerkt er goed ingetrokken. De plaat staat afgedekt met aluminiumfolie in de koele kelder.

Het is al halftien. De zuster van de thuiszorg is nog bezig met het douchen van vader. Anna rent op het erf achter de katten aan, ziet Thea vanuit de keuken. Ze tikt op het raam. 'Niet zo druk doen,' roept ze. 'Het is al veel te warm. Straks word je weer benauwd.'

Harm is naar het dorp om slagroom te kopen; die is ze gisteren vergeten te halen. Harm is nooit te beroerd om haar te helpen als ze weer eens iets vergeet.

Esther vindt dat Harm een veel te familiale positie heeft als klusjesman en tuinman. Hij is niet eens kerkelijk. Thea laat haar meestal kletsen. Wat zou ze zonder Harm moeten beginnen, alleen in huis met een demente vader en een zwakbegaafd zusje?

Simon plaagt haar vaak met Harm. 'Zeg zus, zou dat niks kunnen worden tussen jullie? Het ziet er lekker uit, het kan werken als een paard, het heeft humor en het leest ook nog boeken.'

'Hou toch op, gek,' lacht Thea meestal dat gevis van zich af. 'Die knaap is tien jaar jonger dan ik. Die jaagt iedere zaterdagavond in de disco op jonge meiden.'

Dat is ook een doorn in het oog van Esther, dat Harm naar een disco gaat.

'Hij werkt gewoon voor ons,' heeft Thea haar laatst nog van repliek gediend, toen Esther zat te mopperen over het feit dat de disco niet met hun geloofsovertuiging overeenkwam. 'Wij kunnen hem niet iets opleggen, hij is niet onze slaaf.' Esther heeft na die woorden van Thea nog minstens een uur zwart zitten kijken.

Anna is niet meer op het erf, waar is ze gebleven? Er is een geluid in de schuur, wat zit ze daar te doen? Thea loopt snel het erf op; de kat van de burenschiet langs haar heen. 'Anna, waar zit je?' roept ze naar de schuurdeur. 'Kom eens naar buiten, de visite kan elk moment komen.'

Ze opent de deur. Er gebeuren twee dingen tegelijk, voor haar gevoel. Ergens in de ruimte ontploft iets met een oorverdovende knal en op hetzelfde moment scheurt er een snerpande pijn door haar rechterschouder, waardoor ze plat achterover slaat.